

Kongl. Statistiska Centralbyråns cirkulär

till rikets samtliga kyrkoherdar och församlingsföreståndare, utom i Stockholm,
angående allmän folkräkning i riket vid utgången af året 1890;

gifvet i Stockholm den 13 September 1890.

Kongl. Maj:t har genom nådigt bref den 1 innevarande September funnit godt föreskrifva:

att vid den allmänna folkräkning, som vid innevarande års utgång skall ega rum, folkräkningsuppgifterna skola för hela riket, utom Stockholms stad, jemlikt nådiga kungörelsen den 4 November 1859, af vederbörande pastorer och församlingsföreståndare meddelas i form af utdrag ur hvarje församlings husförhörslängd eller förteckning öfver församlingen tillhörande personer, och för Stockholms stad anskaffas på enahanda sätt som vid 1880 års folkräkning, eller sålunda att de uppgifter, hvilka skola af stadens invånare aflemnas till den mantals- och skattskrifning, som i början af år 1891 hålles, komma att omfatta äfven de särskilda upplysningar, hvilka derutöfver äro för folkräkningens ändamål behöfliga, hvarefter de sålunda erhållna uppgifterna skola genom stadens försorg medelst afskrifter sammanföras till folkräkningsuppgifter;

att omfånget af folkräkningsuppgifterna skall vara enahanda med det för 1880 års folkräkning bestämda, med iakttagande dock i fråga om uppgifterna angående sinnessjuka att, i öfverensstämmelse med nådiga kungörelsen angående särskilda årliga uppgifter å sinnesslöa eller så kallade idioter den 23 December 1885, sådana sinnessjuka, hvilka förut egt sitt förstånd fulla bruk, böra betecknas såsom »sinnessjuka», medan åter sådana, som från barndomen varit mindre vetande och aldrig egt fullt förstånd, böra betecknas såsom »idioter»;

att den afskrift af särskilda förteckningen å i husförhörslängden kvarstående men å kyrkoskrifningsstället obefintliga personer, hvilken jemlikt nådiga cirkuläret den 20 Januari 1865 skall å utdraget ur husförhörslängden meddelas, må omfatta endast de under åren 1881—1890 i förteckningen upptagna och ej derur afförda personer;

att rotemännen i Stockholm skola, hvar för sin rote, afgifva förteckning öfver de personer, som ehuru vid 1890 års slut i mantalsboken kvarstående ändock icke blifvit

Bihang Nr 51, 1/4 ark, utgifvet i Stockholm den 13 September 1890.

Stockholm 1890. Kongl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

till mantalsskrifningen i början af år 1891 uppgifna, med iakttagande att de bland dessa personer, som före förteckningens afslutande åter anträffas, böra räknas såsom hade de blifvit till folkräkningen uppgifna;

att, oafsedt hvad ofvannämnda folkräkningsuppgifter kunna innehålla rörande fångelser, hospital, vårdanstalter, institut för döfstumma och blinda samt andra dylika inrättningar, fullständiga förteckningar å samtliga till dessa inrättningar hörande eller deri intagna personer, vare sig de äro vid anstalten kyrkoskrifna eller icke, skola af vederbörande befäl eller styrelser meddelas; samt

att Statistiska Centralbyrån, som har att mottaga och bearbeta alla ofvannämnda folkräkningsuppgifter och förteckningar, skall ega att vidtaga de åtgärder och meddela de närmare föreskrifter, som för folkräkningens ändamålsenliga förberedande och utförande må finnas erforderliga, dock att detta, beträffande folkräkningen i Stockholm, bör verkställas i samråd med Öfverståhållarembetet.

Med anledning häraf får Kongl. Statistiska Centralbyrån till rikets samtliga kyrkoherdar och församlingsföreståndare, utom i Stockholm, meddela:

a) att för den anbefalda folkräkningen, som afser att utröna förhållandet vid det *borgerliga årets slut*, eller den 31 December 1890, samtliga de källor, som för upplysning behöfva anlitas, böra intill nämnda tidpunkt sorgfälligt kompletteras, hvaremot vid förändringar, som efter nämnda dag inträffa, icke bör fästas afseende, hvadan exempelvis barn födda efter 1891 års ingång eller personer, som sedan dess inflyttat, icke böra upptagas i utdraget, men personer, som efter år 1890 affidit eller från församlingen utflyttat, böra upptagas såsom vid 1890 års utgång tillhörande församlingen;

b) att för uppgifterna till folkräkningen, hvilka skola af vederbörande pastorer och församlingsföreståndare, utom i Stockholms stad, meddelas Statistiska Centralbyrån i form af utdrag ur husförhörlängden, särskildt tryckta *blanketter* komma att af Centralbyrån på vanligt sätt utdelas, hvarjemte med hvarje sändning skall följa en dylik blankett ifylld med *exempel*, att tjena till ledning för utdragens rigtiga meddelande;

c) att utdraget ur husförhörlängden afgifves för *hvarje församling* eller kyrkosamfund, för hvilket sådan längd eller personalförteckning föres; skolande alltså, då ett pastorat utgöres af flera församlingar, nytt ark af blanketten börjas för hvarje församling;

d) att, då kyrkosocken är delad mellan två eller flere *län*, särskildt utdrag ur husförhörlängden lemnas för hvarje särskild länsdel, såsom utgjorde denna en församling för sig, dock i sådant fall alltid med utsättande i arkrubriken af ordet *församlingsdel*;

e) att jemte ifyllande å hvarje ark af *församlingens namn* m. m., som af rubriken å blanketten antydes, äfven skall utsättas det *arkantal* af utdrag, som för hvarje församling eller församlingsdel afemnas, hvarjemte samtliga arken *pagineras* i en följd;

f) att blanketten är uppdelad i 14 *kolumner*, hvilka hafva följande innehåll:

Utdrag ur Husförhörlängden för..... församl. i.....

1	2	3	4
Hushålls- nummer	By eller lägenhet (qvarter eller rote i stad). <small>(Bynamnet skrivnes på särskild rad och understrykes.)</small>	Yrke, embete, tjänst, näringsfång.	Lyte; främmande nationalitet religionsbe- kännelse; frånvarande.
	Namn (fullständigt) å hvarje person; familje- ställning (h = hustru, s = son, d = dotter o. s. v.)		

prosteri, län, d. $\frac{31}{12}$ 1890. ark.

5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Födelse-		Ogift.	Gift.	Enkling.	Enka.	Från- skild.			
år.	ort <small>(församling i N. N. län eller stad).</small>								
		m. q.	m. q.				m. q.		

och att vid införandet i dessa kolumner iakttages med afseende å

kol. 1: att med tydligt uppdragna klammer skola utmärkas de personer, som tillhöra ett och samma *hushåll* eller *matlag*, så att härigenom lemnas tillräcklig ledning för Centralbyrån att kunna beräkna hushållens eller matlagens antal och storlek;

kol. 2: att å vederbörliga ställen utskrifves på särskild rad och understrykes namnet å hvarje *by*, lägenhet eller köping (qvarter eller rote i stad), hvarvid anteckning göres, om by eller lägenhet tillhör annat *härad* eller tingslag än öfriga delen af församlingen, och tilläggas orden *»köpingslikt område»* för sådan plats å landsbygden, som har en mera sammanträngd (agglomererad) befolkning, uppgående i sin helhet till minst 100 personer, och som enligt regel har boningshusen liggande utefter en eller flere gator, hvarigenom platsen oftast erhåller utseendet af köping eller mindre stad (såsom vissa förstäder, jernvägsstationer, fiskelägen, lastageplatser, fabriks- eller bruksområden, större byalag o. d.); börande dessutom angifvas, om i utdraget särskildt upptagen lägenhet är att räkna till sådant köpingslikt område; samt

att under hvarje by eller lägenhet följer personalförteckningen, upptagande *fullständiga namnet* å hvarje person, hvarvid förnamnet (dopnamnet) må sättas före eller efter tillnamnet, allteftersom skriftsättet är i sjelfva husförhörlängden, hvarjemte uppgift lemnas om ställningen inom familjen såsom hustru, son, dotter m. m., i hvilket senare hänseende lämpliga förkortningar må användas, och hvarvid iakttages, att ingen person med dertill hörande anteckningar får upptaga mera än *en* rad;

kol. 3: att så vidt möjligt noggrann och fullständig uppgift meddelas om innehafvande *yrke*, embete, tjänst eller näringsfång (t. ex. godsegare, hemmansegare, jordägare, arrendator, jordtorpare, statorpare, nybyggare; sågverksegare, skomakare, skräddare, skomakaregesäll, skräddarlärling; husman, tjenste-, stat-, backstugu-, undantags-, inhyses-, fattig-, hospitals-hjon, lösdrifvare, fånge o. s. v.); att dervid uttrycket *»arbetare»* eller *»fabriksarbetare»* utan vidare tillägg af arbetets vanliga slag icke bör användas (utan skrivnes exempelvis: jordbruksarbetare, sågverksarbetare, arbetare vid N. N. tändsticksfabrik, o. s. v.); att yrket angifves äfven för qvinna, då eget yrke eller

näringsfång af henne utöfvas; att jemväl meddelas uppgift om liktidigt idkade flere yrken, af hvilka det först angifna är att anse som det hufvudsakligaste, äfvensom om förut innehafdt yrke för dem, som för närvarande ej till annat yrke eller näringsfång äro hänförlige, hvilket tillägg till ett ännu innehafvande yrke bör, för till äfventyrs framtida behöflig identifiering, äfven göras, då personen i fråga vanligen benämnes efter ett sådant yrke, likasom i dylikt fall äfven vissa titlar kunna utsättas (t. ex. hemmansegare och f. d. fanjunkare; godsegare och kammarherre), hvaremot blotta titlar, som ej upplysa om innehafvande tienst, yrke eller näringsfång, sakna värde för yrkesredogörelsen;

kol. 4: att endast följande *lyten* angifvas, nemligen sinnessjukdom, blindhet och döfstumhet, hvarvid ifråga om *sinnessjukdom* antecknas »idiot» för den, som från barn- domen varit mindre vetande och aldrig egt fullt förstånd, och »sinnessjuk» för den, som förut egt sitt förstånds fulla bruk; och att i afseende på *blindhet* iakttagas, att såsom blinde uppföras späda barn lidande af detta lyte och bland andra personer endast de, som ej med synsinnet kunna säkert vägleda sig sjelfva (sakna gångsyn), samt att till *döfstumme* ej få räknas blott döfva personer; och bör desslikes antydias, derest sådant är känt, om något af dessa lyten varit *ärfeligt* eller visat sig hos nära släktningar;

att i kol. 4 dessutom bör för *utländsk undersäte*, som i församlingen är boende, lemnas så vidt ske kan upplysning om den främmande magt, till hvilken sådan person står i undersätlighetsförhållande, hvarvid benämningarna »Tyskland», »Tyska riket», »Österrike» o. dyl. ej äro tillräckliga, utan bör sjelfva staten närmare angifvas, t. ex. Preussen, Sachsen, Sachsen-Altenburg, Hamburg, Ungern o. s. v.; hvarförutom torde iakttagas att, ehuru det gäller som regel, att saknad särskild anteckning om undersätlighetsförhållandet innebär, att personen i fråga är svensk undersäte, förvärfvade rättigheter i senare hänseendet ändock måtte antecknas, der utländsk födelseort kan gifva anledning förmoda äfven utländsk undersätlighet;

att för hvar och en af de svenska undersätar, som tillhöra *främmande stam*, bör likaledes i kol. 4 anteckning göras med orden Finne, Lapp, Zigenare o. dyl., hvarvid ihågkommes, att om också härvid i någon mån kan tagas till ledning det inom hus- hållet vanligen begagnade talspråket, detta dock icke alltid får anses bestämmande, då exempelvis känt är, att svenska familjer, bosatta bland finnar inom Norrbottens län, flerstädes under senare tider såsom familjespråk antagit finska språket; hvarjemte i afseende på Lappbefolkningen särskild upplysning önskas rörande dess olika slag af näringsfång (t. ex. fjell-, skogs-, fiske-lapp o. s. v.), hvilket lämpligast antecknas i kol. 3;

att för de inom församlingen boende *främmande trosförvandter*, för hvilka ej af eget kyrkosamfunds föreståndare särskild folkmängdsuppgift meddelas Statistiska Centralbyrån, skall äfven i kol. 4 antecknas religionsbekännelsen, hvarvid för den, som i laga ordning utträdt ur svenska kyrkan, tillägges ordet »utträdt», hvilket må lämpligen förkortas, om så erfordras, samt antecknas i samma kolumn ordet »odöpt» för barn, som af konfessionella skäl ej befordrats till dopet; hvarförutom i fråga om främmande

trotsbekännare iakttagas, att, der, jemlikt § 8 af Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 31 Oktober 1873, dessa finnas i kyrkoboken särskildt upptagna, förteckningen å dem intages i slutet af utdraget men före slutsumman, på det de ej må undgå att i församlingens och rikets folkmängd inräknas; samt

att, då i husförhörslängden kvarstående och följaktligen i utdraget uppförd person veterligen vistas och bor utom församlingen, detta skall i kol. 4 utmärkas med ett slutligt tillägg af ordet *frånvarande* eller annan lämplig anteckning;

kol. 5: att åt uppgifterna om *födelseåren* måtte egnas all den noggrannhet, som påkallas för beräkningen af Sveriges lifslängds- och dödlighetstabeller, och torde särskild uppmärksamhet i detta fall egnas åt de uppgifter, som gälla till hög ålder komna personer (öfver 90 år);

kol. 6: att, fastän utelemnande af uppgift om *födelseorten* må innebära, att personen i fråga är född inom samma församling, för hvilken utdraget är gällande, det dock är bättre att äfven denna, om ock med lämplig förkortning, uttryckligen angifves; likasom så måste ske, när födelseorten är utom församlingen, hvarvid i fråga om församlingar å landsbygden äfven länet alltid bör antecknas;

kol. 7—14: att för en rätt fördelning efter *kön* och *civilstånd* ett streck (|) insättes i någon af dessa kolumner enligt rubrikernas lydelse, hvilket iakttagas äfven för minderåriga barn, och är det af synnerlig vikt att härvid icke någon förväxling mellan kolumnerna måtte förekomma;

g) att kolumnen 1 samt kolumnerna 7—14 skola för hvarje sida *nedsummeras* samt med transporter och slutsummor för hela församlingen utföras, hvarvid, om utrymmet ej tillåter utskrifvandet af talen på vanligt sätt, dessa må skrivas längs efter kolumnerna; och

att, då alltså af dessa slutsummor utrönes församlingens rätta folkmängd, i öfverensstämmelse dermed den föreskrifna *summariska redogörelsen* för folkmängden, hvilken afser samma tidpunkt, eller den 31 December 1890, skall, derest så behöfves, rättas, innan den till Statistiska Centralbyrån insändes;

h) att utdraget ur husförhörslängden skall efter slutsumman och under rubriken *Qvarstående obefintlige sedan åren 1881—1890* upptaga en afskrift af fullständigt namn, yrke och födelseår för alla de personer, som vid 1890 års slut qvarstå bland dem, hvilka under de tio åren 1881—1890 blifvit, jemlikt Kongl. Maj:ts nådiga cirkulär till konsistorierna den 20 Januari 1865 i afseende på afförandet ur kyrkobok af å kyrkoskrifningsorten obefintliga personer, ur den egentliga husförhörslängden öfverflyttade till särskildt rum i längden, hvarvid tillägg är önskligt om sannolik vistelseort, der anledning kan till sådant förekomma; skoland, der någon sådan kvarstående obefintlig sedan åren 1881—1890 icke finnes, utdraget derom innehålla uttrycklig anteckning;

i) att utdragets öfverensstämmelse med vederbörande husförhörslängd skall af kyrkoherde eller församlingsföreståndare medelst *namnets undertecknande* å sista arket bestrykas; samt

k) att utdraget ur husförhörlängden bör till Statistiska Centralbyrån insändas på samma gång som utdragen ur ministerialböckerna inom den härför fastställda tiden eller inom Februari månads utgång år 1891; dock kan, derest hinder härför möter, en månads anstånd medgifvas för insändandet af förstnämnda utdrag jemte summariska folkmängdsredogörelsen.

Stockholm den 13 September 1890.

ELIS SIDENBLADH.

e. f.

Hjalm. Gullberg.

Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse

till Dess och Rikets Svea Hofrätt, angående två lagtima tings hållande årligen i Elfdals tingslag.

OSCAR &c. &c. Vår ynnest &c. Hos Oss hafva, uti ingifven underdånig ansök Elfdalens socknemän anhållit att, då inom Elfdals till Ofvan-Siljans domsaga hör tingslag, der allenast ett ting årligen hålles, behof af en snabbare rättsskipning sig gällande, Oss täcktes i enlighet med ett af domhafvanden i nämnda domsaga socknemännen väckt förslag förordna, att, förutom det ting, som nu vintertid tingslaget förrättades, ytterligare ett ting årligen under tiden mellan den 14 Septe och 22 December skulle i tingslaget hållas; öfver hvilken ansökning Vår Befalln hafvande i Kopparbergs län samt I med infortrade underdåniga utlåtanden inkor

Vid underdånig föredragning af detta ärende hafve Vi, i öfverensstämmelse hvad Vår Befallningshafvande och I tillstyrkt, funnit godt i nåder förordna, att början af år 1891 två lagtima ting skola årligen hållas i Elfdals tingslag, det mellan tjugonedag jul och midsommarsdag och det andra mellan midten af Septe och Thomasmessan; hvilket Eder till egen kännedom och vederbörande domhafvs förständigande meddelas. Stockholms slott den 12 September 1890.

OSCAR.

L. ÅKERHIELM.

(Justitiedepartementet.)